

אבל צורבא מרבנן לא, כי אי אירע דסליק — קלא אית ליה.

ולא היא, לא שניא איניש דעלמא, ולא שניא צורבא מרבנן,

דיעבר אין, לכתחלה לא.

תניא, אמר רבן גמליאל: פעם אחת הייתי מהלך בספינה, וראיתי ספינה אחת שנשברה, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה, ומנו? רבי עקיבא.

וכשעליתי ביבשה, בא וישב ודן לפני בהלכה.

אמרתי לו: בני, מו העלך?

אמר לי: דף של ספינה נזדמן לי, וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי. וכך עבר הגל מעלי, ולא טבעתי.

מכאן אמרו חכמים: אם יבואו רשעים על אדם, ינענע לו ראשו. שלא יעמוד נגדו אלא ימתין ולא יתגרה בו.

אמרתי באותה שעה: כמה גדולים דברי חכמים, שאמרו: מים שיש להם סוף — מותרת, מים שאין להם סוף — אסורה.

תניא, אמר רבי עקיבא: פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת בי, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה, ומנו? רבי מאיר.

כשעליתי למדינת קפוטקא, בא וישב ודן לפני בהלכה.

אמרתי לו: בני, מו העלך? אמר לי: גל טרדני לחברו וחברו לחברו, עד שהקיאני ליבשה.

אמרתי באותה שעה: כמה גדולים דברי חכמים, שאמרו: מים שיש להם סוף — אשתו מותרת, מים שאין להם סוף — אשתו אסורה.

תנו רבנן: נפל לגוב אריות — אין מעידין עליו.

לחפורת מלאה נחשים ועקרבים — מעידין עליו.

רבי יהודה בן בתירא אומר: אף לחפורת מלאה נחשים ועקרבים — אין מעידין עליו, כי היישינן שמא חבר הוא, ויודע הוא קכא-ב ללחוש להם לחש שלא יזיקו לו.

ותנא קמא סבר, שודאי יהרגוהו, גם אם ילחש להם, אנב איצטא, שהיות ומקום הבור דחוק, ובנפילתו הוא לוחץ עליהם, הם מתרגזים, ומזקי ליה.

אבל גוב אריות רחב הוא, ואין הוא עומד עליהם, ולפעמים האריות שבעים, ואינם טורפים אז.

תנו רבנן: נפל לתוך כבשן האש — מעידין עליו.

ליורה מלאה יין ושמן הרתחת על האש — מעידין עליו.

משום רבי אחא אמרו: נפל ליורה של שמן הרתחת על האש — מעידין עליו, מפני שהוא מבעיר בנפילתו את האש, שמתיו עליה שמן בשעת נפילתו, ורגליו נצמתים, ואינו יכול לצאת ממנה.

אבל אם נפל אדם ליורה רותחת על האש של יין — אין מעידין עליו מפני שהוא

מכבה את האש בנפילתו, ביין שניתו מהיורה על האש עקב נפילתו, וכך הוא נשאר בחיים.

ולכן, גם אם לא ראוהו שיוצא מיד מהיורה אין זו ראייה שהוא מת, אלא שאין ביכולתו לצאת עתה, ולכשתצטנן היורה הוא יוכל לצאת ממנה.

אמרו לו: תחלתו, בשעת נפילתו, הוא אכן מכבה את האש שתחת היורה של היין.

ואולם, סופו שהוא מבעיר את האש יותר, לפי שבאש חזקה הופכים הנוזלים לחומר בעירה.

שנינו במשנה: **אמר רבי מאיר: מעשה באחד שנפל לבור הגדול.**

תניא, אמרו לו לרבי מאיר, אין מזכירין מעשה נסים להביא מהם ראייה.

שהרי גם בלעדי טביעתו במים, היה לו למות במשך הזמן שנעלם בו, ואם ניצל הרי זה נס.

והוינן בה: **מאי מעשה נסים שאירע שם?**

אילימא משום דלא אכיל ולא אישתי, אין זה מעשה נסים.

והבתיב: [אסתר ד] "וצומו עלי, ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים".

ומשנינן: **אלא משום דלא ניים. שלא ישן.**

דאמר רבי יוחנן: אדם שנשבע שבועה שלא אישן שלשה ימים — מלקין אותו על שבועת שוא, ויישן לאלתר, שאין תוקף לשבועתו, לפי שאין ביכותו לקיימה.

ורבי מאיר — מאי טעמא, מדוע הביא ראייה משם, והרי מעשה נסים זה, ואין מביאים ממנו ראייה.

אמר רב כהנא: כיפין על גב כיפין הווי שם, והיה יכול להשען עליהן, וכך להרדם, ואין זה מעשה נסים.

ורבנן סברי, אותם כפים דשישא, חלקים הוו, ולא היה יכול להשען עליהם, ובהיותו מעומד אינו יכול לישן.

ורבי מאיר סבר, אי אפשר דלא מפרין, להתחזק להדבק אליהם, וניים פורתא.

תנו רבנן: מעשה בבתו של נחוניא, שהיה חופר שיחין כדי שיתמלאו ממי הגשמים, ויהיו מים לעולי הרגל בעלותם לרגל, שנפלה לבור הגדול, ובאו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא.

שעה ראשונה — אמר להם: שלום לה.

שניה — אמר להם: שלום לה.

שלישית — אמר להם: כבר עלתה מהבור.

לפי שיותר משעתיים אי אפשר לשהות בבור, והיה בטוח שהיא תינצל בזכות אביה, וכפי שיבואר, ולכן בשעה שלישית הוא היא בטוח שכבר עלתה מן הבור.

אמר לה: בתי, מי העלך מהבור?

אמרה לו: זכר של רחלים [אילו של יצחק] נודמן לי, וזקן [אברהם אבינו] מנחינו.

אמרו לו תלמידיו: וכי נביא אתה?

רבי יהודה אומר: אפילו שמע מן התינוקות אומרים "הרי אנו חולכין לספור ולקבור את איש פלוני", יכול הוא לבוא ולהעיד בבית דין על מיתתו.

ב. עד שבא לבית דין, נאמן הוא על מיתת האיש כדי שבית דין יוכל להתיר את אשתו, בין שהוא מתכוין להעיד על כך, ובין שאינו מתכוין להעיד בתורת עדות, אלא רק לגלות את הדבר.

רבי יהודה בן בבא אומר: בישראל — מתירים את האשה על פיו אע"פ שהוא מתכוין.

ובעובד כוכבים אם היה מתכוין להעיד — אין עדותו עדות. ואין להאמינו אלא במשיח לפי תומו.

גמרא:

שינו במשנה שאפילו אמרו התינוקות שהם חולכים לספור ולקבור איש פלוני יכול העד ששמע את דבריהם לבוא ולהעיד על מיתתו.

ותמהה הגמרא: ודלמא לא אזלי לספור לו ולקבורו, ואין זו הוכחה מכך שהכינו עצמם ללכת להספדו ולקבורתו שאכן הוא מת, כי יתכן וזו היא שמועה בעלמא, שהרי אין בדברי התינוקות ראייה שהם עצמם יודעים שהוא מת.

אמר רב יהודה אמר שמואל: כונת המשנה לומר בכגון ששמע העד דקאמרי התינוקות: הרינו באין מלספור ומלקבור את איש פלוני.

אמר להם: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא יודע אני כי לא יתכן שדבר שהצדיק מתעסק בו — יכשל בו זרעו!?

אמר רבי אבא: אע"פ כן, מת בנו של רבי נחומיא בצמא, היות וכך הוא דרכו של מקום, לדקדק עם החסידים, עד שגם זכויותיהם אינן עומדות להן בדקדוק הדין.

שנאמר: [תהלים נ] "וכביביו — נשערה מאד".

מלמד הכתוב, שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם "סביביו", הצדיקים ההולכים אחריו — אפילו על דברים שהם דקים כחוט השערה.

רבי חנינא אמר, מהכא יש ללמוד על דקדוק הדין עם הצדיקים [תהלים פט]:

"אל נערץ כסוד קדושים רבה, ונורא על כל סביביו".

מתניתין

הקילו חכמים בעדות אשה, להאמין אפילו למי שאינו ראוי לעדות, ואפילו לא אמר דבריו כעדות אלא כמשיח לפי תומו.

אך לא לכל אדם האמינו, ולעדות של נכרי חששו חכמים שמא כונתו להטעותנו, ולא האמינו לנכרי אלא כשהוא משיח לפי תומו.

א. אפילו שמע מן הנשים כשהן מסיחות לפי תומן, שאינן מתכוונות להעיד, שהן אומרות: מת איש פלוני — דיו לעד האחד ששמע זאת, לבוא לבית דין, ולהעיד על מיתתו.

ואם אמר מת סתם, ולא דיבר על היתר אשתו, זהו נתכוין לעדות.

איתמר נמי, אמר ריש לקיש: לא שנו שאין הנכרי נאמן אלא שנתכוין להתיר, אבל נתכוין להעיד — עדותו עדות, ומשיאין את אשת המת על סמך עדותו.

אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: וכי לא כך היה מעשה באושעיא ברבי, שהתרים [התווכח] עם שמנים וחמשה זקנים בענין עדות נכרי, והוא אמר להם כדבריך: לא שנו אלא שנתכוין הנכרי להתיר, אבל נתכוין להעיד — עדותו עדות.

ואולם, לא הודו לו חכמים!

אלא מתניתין, דקתני בה "ובעובד כוכבים, אם היה מתכוין, אין עדותו עדות". ומשמע שאם אינו מתכוין, עדותו עדות — היכי משכחת לה? באיזה ענין אתה מוצא שאינו מתכוין לא להעיד ולא להתיר, שרק אז הוא נאמן? —

במסיה לפי תומו.

כי ההוא נכרי דהוה קאמר ואזיל, שהיה אומר בשעת הילוכו: מאן איכא בי חיואי [מי נמצא בבית האיש הנקרא חיואי], מאן איכא בי חיואי, שכיב מת חיואי!

ואנסבה רב יוסף לרביתוהו, חיתן רב יוסף את אשתו כיון שהיה מסיח לפי תומו.

ועוד מעשה, ההוא נכרי, דהוה קאמר ואזיל: ווי ליה לפרשא זריוא, לגבור החיל [מישראל] דהוה בפומבדיתא, דשכיב!

ואנסבה רב יוסף, ואיתימא רבא, לרביתוהו.

ועדיין תמהה הגמרא כיצד ניתן לסמוך על דיבורם של תינוקות:

ובתורת משל נוקטת הגמרא, כגון אם שמע העד שהם מדברים על קבורתו של אדם בשם "קמצא".

ודלמא "קמצא" בעלמא שכיב ליה, ואסיקו ליה על שמיה! יתכן שהמיתו התינוקות חגב או נמלה, וקראו אותו על שם אדם בשם קמצא, ודברו ביניהם על "קבורתו" ועל "הספדו" בדרך שחוק, כדרכם של תינוקות, ואיך אפשר להתיר אשת איש על סמך דיבוריהם של תינוקות?

ומשנינן: כגון דקאמרי התינוקות: בן וכן רבנן הוה התם, בן וכן ספרני הו. שאז מוכח מדבריהם שאמרו זאת ברצינות ולא בדרך שחוק.

שנינו במשנה: ובעובד כוכבים אם היה מתכוין להעיד אינו נאמן.

אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו שאין נכרי נאמן על עדות אשה כשאינו מסיח לפי תומו, אלא שנתכוין בדבריו להתיר אותה להנשא.

אבל נתכוין להעיד כדי שידעו על מותו — עדותו עדות.

ומבאר הגמרא: היכי ידעינן אם כוונתו של הנכרי להעיד על מותו, או להתיר את אשתו?

אמר רב יוסף: אם בא הנכרי לבית דין, ואמר: איש פלוני מת, השיאו את אשתו — זהו נתכוין להתיר.

ועוד מעשה, בההוא נכרי דהוה קאמר ואזיל:
מאן איכא בי חסא, טבע חסא! והיתה
 טביעתו במים שאין להם סוף.

אמר רב נחמן בלשון שבועה, כדי לאמת את
 הדבר: **האלקים! אכלו כוורי הדגים לחסא,**
 שטבע.

ומדיבוריה דרב נחמן, שנשבע שאכלוהו
 הדגים, ולא אמר מי יתן שיעלה חסא מן
 המים וינצל, היתה אשתו בטוחה שהוא מת.

אזלא דביתהו דחסא, ואינסבא.

ולא אמרו לה חכמים דבר, ולא מידי, ולא
 כלום יכלו לומר לה, שלא יכלו להוציאה
 מבעלה על אף שלא הורה לה רב נחמן
 הוראת היתר, שהרי הוא טבע במים שאין
 להם סוף.

אמר רב אשי, שמע מינה ממעשה זה, כי הא
 דאמור רבנן "מים שאין להם סוף — אשתו
 אסורה", הני מילי לכתחלה, שאין מתירים
 לה להנשא.

אבל אי נסיב — לא מפקינן לה מיניה.

איכא דאמרי:

אנסבה רב נחמן עצמו לדביתהו, על אף
 שטבע במים שאין להם סוף.

כי אמר רב נחמן: **חסא — גברא רבה**
איתה, הוא היה אדם מפורסם.

אם איתא אירע דסליק, שיצא מהמים —
קלא אית ליה למילתא. ואם אין קול, סימן
 הוא שלא יצא מהמים.

ולמסקנה, דוחה הגמרא את דבריו של רב
 נחמן לפי הלשון השניה:

ולא היא!

אלא, **לא שנא גברא רבה, לא שנא לאו**
גברא רבה, רק דיעבד, אם הלכה אשתו
 ונישאה ללא הוראת היתר, **אין,** היא נשאת
 אצל בעלה השני.

אבל לכתחלה **לא** משיאים אותה.

ההוא עובד כוכבים דהוה קאמר ליה
 לישראל: **קטול קצוץ אספסתא שחת, ושדי**
 והטל אותה לחיואי לבהמותי בשבתא. ואי
לא — קטילנא לך כדקטילנא לפלוני בר
ישראל, דאמרי ליה: בשיל לי קדירה בשבת,
ולא בשיל לי, וקטילתיה.

שמעיה דביתהו, אשתו של אותו פלוני שאמר
 עליו הגוי שהרגו, **ואתאי לקמיה דאביי,**
 לשאול אם מותרת היא להנשא לאחר על פי
 דבריו של הנכרי.

שחיתא, תלתא ריגלי. השהה אביי את קכב-א

המענה לשאלתה של האשה עד ששהתה
 אצלו במשך שלשה רגלים, שבהם נקבצים
 יחד תלמידי חכמים, והיתה שואלת מהם מה
 הוא דינה.

אמר לה רב אדא בר אהבה: זיל לכי לקמיה
 דרב יוסף, דחריף פכינא. שסכינו חריף,
 ומשל הוא, שיחתוך את דינך מהר, ולא
 ישהה אותך כאביי.

אזלה קמיה. **ופשט רב יוסף את דינה של**
אשה זו לאיסור, מהא מתניתין:

עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק,